

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΠΑΤΡΩΝ
UNIVERSITY OF PATRAS

ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΗ ΗΘΙΚΗ

Ενότητα 6: Περιπτώσεις που τα άτομα δεν είναι σε θέση να λάβουν αποφάσεις για τον εαυτό τους

Παρούσης Μιχαήλ

Τμήμα Φιλοσοφίας

ΑΝΟΙΚΤΑ ακαδημαϊκά **ΠΠ**
μαθήματα

Σκοποί ενότητας

- 1.Βούληση και αυτονομία ανθρώπου
 - 2.Συμφέρον και εκκλησία
 - 3.Μοναδικότητα και αυτονομία
 - 4.Επιχειρήματα υπέρ της αναπαραγωγικής κλωνοποίησης
 - 5.Επιχειρήματα κατά της αναπαραγωγικής κλωνοποίησης
-

1.Νόηση και Βούληση

Στα παραδείγματα που έχουμε δει ως τώρα: Στη μία περίπτωση έχουμε μία κοπέλα η οποία μπορεί να εκφράσει αυτό το οποίο σκέφτεται. Στην άλλη περίπτωση έχουμε σοβαρά προβλήματα δυσλειτουργίας χωρίς να μπορεί να εκφράσει κανείς τη βούλησή του. Έχουμε μια κατάσταση όπου υπάρχει ένα ανθρώπινο ον και κάθε ανθρώπινο ον σχηματίζει σκοπούς των πράξεών του. Για να μπορέσουμε να έχουμε σκοπούς θα πρέπει να κατανοούμε το περιβάλλον μας.

Σίγουρα ο σχηματισμός μιας βούλησης, εξαρτάται από τις νοητικές λειτουργίες. Μερικές φορές πάσχουν οι νοητικές λειτουργίες και παρ' όλα αυτά ο άνθρωπος να συνεχίζει να έχει σκοπούς. Αυτό που δεν έχει είναι μια κανονική νόηση , η οποία δομεί το "είναι" μας με έναν συγκεκριμένο τρόπο. Οι συνδυασμοί νόησης και βούλησης είναι άπειροι. [9:53]Όταν κανείς γεννιέται σαν άνθρωπος, ανεξάρτητα από το αν έχει νόηση, ή βούληση, τότε είναι ον και έχει αξιοπρέπεια και έτσι δεν πρέπει να τον μεταχειρίζονται σαν μέσο για την επίτευξη άλλων σκοπών. Σε σχέση με το τί κάνουμε εμείς με τον εαυτό μας και πώς φερόμαστε εμείς στον εαυτό μας, είναι λίγο διαφορετικό από το τί αξιώνουμε εμείς από τους άλλους σε σχέση μ' εμάς. Βέβαια, πολλές φορές το μέτρο αντιμετώπισής μας από τους άλλους, το θέτουμε κι εμείς οι ίδιοι. Η αξιοπρέπεια είναι μια ηθική κατηγορία πραγμάτωσης της ελευθερίας. Η νόηση και η βούληση μαζί δημιουργούν ένα πλέγμα προϋποθέσεων για την πραγμάτωση της ελευθερίας. Για να

μπορούμε να πραγματώσουμε τις ελευθερίες μας, θα πρέπει αυτές να έχουν μια συνοχή και μια λογική συνεκτικότητα. Έτσι, η ελευθερία εδώ είναι ο τρόπος με τον οποίο θέλουμε να διαμορφώνουμε τη ζωή μας. Με την ελευθερία πραγματώνονται οι σκοποί μας. Η ελευθερία φαίνεται στις πράξεις μου. Γι' αυτό λοιπόν μιλάμε για μια βασική κατηγορία που έχει να κάνει με το ποιος αποφασίζει για το τι θα γίνει. Όταν αποφασίζω εγώ ο ίδιος για το τί θα κάνω, λέω ότι έχω μία αυτονομία της βουλήσεώς μου.

2.Αυτονομία

Η αυτονομία δεν είναι μια ιδιότητα που έχουν οι άνθρωποι εκ φύσεως, αυτή πρέπει να αποκτηθεί. Έχει μια τεράστια διαφορά με την αξιοπρέπεια. Είπαμε ότι αξιοπρέπεια έχω με το που γεννιέμαι άνθρωπος. Δεν έχω αυτονομία με τη γέννησή μου, αυτή ξεκινάει από το 0 και σιγά – σιγά αυτή αποκτιέται έως το 100, παράλληλα με την ενηλικίωση. Είμαστε αυτόνομοι, όταν έχουμε χρήματα και όταν γινόμαστε 18 χρονών. Ανάλογα με την ηλικία, κανείς αποκτά περισσότερες αυτονομίες. Αυτό που μένει είναι το περίφημο «για το καλό σου». Όλη η νομοθεσία έχει ως σκοπό το κοινό συμφέρον, το κοινό καλό. Η νομοθεσία πολλές φορές περιορίζει την αυτονομία για καλό σκοπό. Το δικαίωμα μου να παίρνω αποφάσεις είναι η αυτονομία εν γένει. Ξέρω ότι το κάπνισμα με βλάπτει, για παράδειγμα, αλλά είναι αυτόνομος να επιλέξει. Η κοινωνία σου αφήνει περιθώρια επιλογής, σέβεται την αυτονομία σου, σε βαθμό να μπορείς ακόμα και να βλάψεις τον εαυτό σου με τις επιλογές σου.

Πολλές φορές έχουμε μια διαταραχή της νόησης, που μας κάνει να αλλάζουμε αποφάσεις, που είχαμε πάρει στο παρελθόν. Την απόφαση δεν την παίρνουμε εμείς, αλλά οι άλλοι και αυτό είναι πολύ δύσκολο να επιτευχθεί για εμάς. Ο ίδιος ο άνθρωπος δεν μπορεί να αποφασίζει για τους άλλους σε ορισμένες περιπτώσεις αλλά μόνο για τον εαυτό του. Αν αποφασίζει για τους άλλους, τότε δεν θα έχει ανθρώπινη αξιοπρέπεια, παρά μόνο θα «δικάζει» τον εαυτό του με αυτόν τον τρόπο. Η ειλικρίνεια είναι και αυτή μια ηθική αρετή, δηλαδή θα πρέπει να σεβόμαστε τις ιδέες του άλλου ανθρώπου και γι' αυτό οι ιδέες, είναι αναγώγιμες στην κοινωνία και άρα συνειδητές. Πρέπει λοιπόν να εκφράζονται οι ιδέες, όποιες και να είναι αυτές, μέσα στο μυαλό ενός ανθρώπου. Η ζωή πρέπει να έχει μια αξία, ένα νόημα, να είναι ωραία και όχι να είναι μια απλή πραγματικότητα. Δεν πρέπει να αφαιρείς τη ζωή κάποιου, γιατί τότε δεν θα έχεις και συ όρια στην ζωή σου και δεν θα έχεις αγαθοπραξία. Το να κάνουμε κάτι για το καλό κάποιου, έχει και

αυτό κάποια συγκεκριμένα όρια και δεν μπορούμε να τα υπερβαίνουμε. Το καλό κάποιου έχει και αυτό μια αντικειμενική διάσταση, όπως και το δικό μας καλό. Το καλό κάποιου και το δικό μας καλό δεν θα πρέπει να το υπερβαίνουμε. Γενικά η φράση «για το καλό σου» είναι φράση απόλυτη, που ο άλλος καθορίζει τη ζωή σου για το καλό σου. Αυτός ο στόχος πραγματώνει τη ζωή σου για καλό σκοπό. Η ετερονομία μπορεί να έχει είτε κίνητρα καλά είτε κίνητρα κακά. Το δίκαιο είναι μια ετερόνομη ρύθμιση, ενώ η ηθική είναι μια αυτόνομη ρύθμιση. Το δίκαιο πραγματώνει την ελευθερία μας μέσα από άλλους ανθρώπους, ενώ η ηθική πραγματώνει την ελευθερία μας από εμάς τους ίδιους. Υπάρχει άρα αυτονομία στην ηθική και όχι στο δίκαιο. Και στο δίκαιο και στην ηθική υπάρχει αυτονομία της βούλησης, γιατί αυτό δείχνει ελευθερία. Η αυτονομία πραγματώνεται μέσα από την έκφραση της βουλήσεως. Το ότι υπάρχει αυτονομία της βούλησης, δεν σημαίνει ότι είναι και ίδια αυτά, γιατί το δίκαιο λειτουργεί ετερόνομα, ενώ η ηθική λειτουργεί αυτόνομα. Τα όρια της αυτονομίας και τα όρια της ετερονομίας έχουν μεγάλη σημασία σήμερα ως επέμβαση κάποιου στη βούληση του άλλου. Ο σεβασμός στο πιστεύω κάτι είναι η σφαίρα μιας κοινωνίας και η σφαίρα μιας ελευθερίας. Τι είναι το καλό μας, οφείλουμε εμείς να το ορίζουμε, ακόμα και αν πρόκειται για το κακό μας. Η εκκλησία μας έχει συστήσει μια επιτροπή βιοηθικής. Στον χώρο της ηθικής η ζωή του ενός δεν μοιάζει με την ζωή του άλλου. Η εκκλησία δίνει επιχείρημα με πλήρη συναίσθηση και αυτά τα δίνει αληθινά καθώς τα πρεσβεύει.

3. Προσωπικό συμφέρον και εκκλησία

Η εκκλησία στρέφεται κατά του ευδαιμονισμού, δηλαδή κατά της θέσεως του ευδαιμονισμού ως στόχο της αυτονομίας μας. Ο ευδαιμονισμός διαφέρει από την ευδαιμονία. Η ευδαιμονία είναι μια κατάσταση ενώ ο ευδαιμονισμός είναι η επιδίωξη της υλικής ευδαιμονίας. Γιατί όμως υπάρχει ο ευδαιμονισμός σαν στόχος της αυτόνομης βούλησης; Ο ευδαιμονισμός στηρίζεται στον Ορθολογισμό ως μια κοσμική αντίληψη της πραγματικότητας. Δηλαδή, ο ορθολογισμός είναι εκείνο το πνευματικό ρεύμα για την εκκλησία, το οποίο καταργεί τη θεολογική μεταφυσική και ανάγει όλες μας τις επιλογές σε πραγματώσεις του προσωπικού μας συμφέροντος. Άρα, για την εκκλησία η ορθολογική επιδίωξη του προσωπικού συμφέροντος, ως στόχος της αυτόνομης βούλησής μας, δεν επαρκεί.

4. Το αληθές συμφέρον

Αν συνδέσουμε την έκφραση "για το καλό σου" με το προσωπικό συμφέρον θα δούμε ότι προκύπτει το αληθές συμφέρον. Το αληθές συμφέρον είναι, για παράδειγμα αυτό που σου επιβάλλει να βάλεις ζώνη ασφαλείας στο αυτοκίνητο. Κάποιοι στο επιβάλλουν αυτό αν εσύ ο ίδιος δεν το κάνεις. Και αυτό είναι το θέμα στη βιοηθική: ποιά είναι τα όρια διάγνωσης και πραγμάτωσης του αληθούς συμφέροντος του άλλου;

5. Εκκλησία και αυτεξούσιο

Η εκκλησία δεν λέει ότι ο Θεός καταργεί τα όρια της ελευθερίας μας. Η ευθύνη και η ελευθερία είναι συνέπεια του αυτεξούσιου. Άρα, η σωτηρία μας είναι στη δικιά μας ευθύνη. Η ζωή αποτελεί δώρο και ως δώρο μπορεί να βιωθεί αυτεξούσια και αυτόνομα. Η εκκλησία λέει ότι η στιγμή του πόνου δεν είναι μια στιγμή κακίας, αλλά είναι αφορμή για να μπορέσουμε να αισθανθούμε τη μικρότητα της ανθρώπινης ύπαρξης, την ταπείνωση του ανθρώπου αλλά και μια αφορμή επανέυρεσης του Θεού. Το αίτημα κάποιου για ευθανασία είναι η προσπάθεια να δει τα όρια της συμπόνιας. Κάποιοι από εμάς έχουν την ελευθερία να ευθυγραμμίσουν τη ζωή τους με αυτή την ερμηνεία του κόσμου, μέσα στην οποία ως ορίζοντα της ζωής τους καταλαβαίνουν την πραγματικότητα.

6. Ο θάνατος

Η σωτηρία είναι πνευματική και όχι τεχνολογική. Δηλαδή, τα φάρμακα είναι μια πρόσκαιρη μορφή ανακούφισης. Η ουσία των πραγμάτων έγκειται πως μέσα από την εμπειρία του πόνου θα μπορέσεις να ολοκληρώσεις την ύπαρξή σου μέσα από τη θέωση. Η έννοια του θανάτου διαφέρει στην εκκλησία απ' ότι στην κοινωνία; Στην κοινωνία ο θάνατος είναι ένα φυσιολογικό συμβάν, είναι το τέλος της ζωής το οποίο εξηγείται μέσα από την διακοπή βασικών οργανικών λειτουργιών. Για την εκκλησία όμως ο θάνατος είναι μια γέφυρα , μια πύλη από την οποία περνάς σε μια άλλη σφαίρα ύπαρξης. Άρα, στην ουσία δεν υπάρχει ο θάνατος, αλλά μια μετάβαση. Δεν έχεις όμως το δικαίωμα να διαλέξεις τη μετάβαση. Αυτή θα έρθει όταν θα

ανοίξει η πόρτα με τη βούληση κάποιου άλλου. Η διάθεση της ζωής σου δεν είναι στα χέρια σου, αλλά στα χέρια του θεού.

7. Χριστιανισμός και κόσμος

Στον Χριστιανισμό ο κόσμος αποτελείται από μια σχέση μεταξύ του θεού ως δημιουργού και ως δημιουργημάτων του. Πάνω σε αυτή τη σχέση δομείται όλη η νόηση.

8. Μοναδικότητα και αυτονομία

Μέσα από την αυτονομία μας δημιουργείται η μοναδικότητά μας. Η αυτονομία και η μοναδικότητα συνδέονται μεταξύ τους ως μια βιοποικιλότητα. Εάν και κατά πόσο όμως η αυτονομία μας και η μοναδικότητα μας ως όντα θα κινδύνευαν να χαθούν;

9. Κλωνοποίηση, αυτονομία και μοναδικότητα

Είναι ένας μηχανισμός ο οποίος αίρει την αυτονομία ή όχι; Εμείς είμαστε αποτελέσματα μιας γενετικής τυχαιότητας. Αυτή η γενετική τυχαιότητα, προκαλεί και διαφορετική μορφολογική ύπαρξη. Το να έχουμε όμως καθορίσει τη μορφή κάποιου, σημαίνει ότι έχουμε αποφασίσει γι' αυτόν. Δηλαδή, υπάρχει μια ετερονομία όχι απλά στις αποφάσεις που θα πάρει κάποιος ή στις πράξεις που θα κάνει κάποιος αλλά στην ίδια του τη ζωή. Η γενετική αυτονομία θα καταργηθεί όταν κανείς θα μπορεί να παρεμβαίνει στο ανθρώπινο γονιδίωμα. Έτσι, η γενετική είναι ένας κλάδος που μας αφορά άμεσα γιατί έχουμε συνδέσει την μοναδικότητα με την ανθρώπινη ελευθερία επιλογών μέσα από τη βούληση και με την ανθρώπινη ταυτότητα. Το πρόβλημα είναι αν θα έχω την απαραίτητη μοναδικότητα για να μπορέσω να διαλέξω πάνω στην οποία θα μπορέσω να δουλέψω και να διαμορφώσω τη βούλησή μου. Η επιστήμη θέλει να κάνει το καλό και όχι το κακό για τον άλλον. Η Ιατρική θέλει να βοηθήσει τους ανθρώπους που δεν μπορούν, για παράδειγμα, να κάνουν παιδιά. Στο όνομα του καλού γίνονται αυτές οι επεμβάσεις. Ποιο είναι κι αν πρέπει να υπάρχει ηθικό κριτήριο στις τεχνολογικές δυνατότητες; Η Πρέπει να έχουμε ήδη τα κριτήρια δημιουργημένα στις τεχνολογικές εξελίξεις, έτσι ώστε να μπορούμε και εμείς μετά να τα ανακαλύψουμε

10. Επιτροπή Βιοηθικής και Εκκλησία για την κλωνοποίηση

Υπάρχουν διαφορές ανάμεσά τους, ακόμα και στην προσέγγιση. Έτσι, τα επιχειρήματα υπέρ της αναπαραγωγικής κλωνοποίησης από ηθική σκοπιά, θα πρέπει να τα δούμε σε μια διαφοροποίηση κάθε φορά από την κλωνοποίηση για ιατρικούς λόγους. Δηλαδή, η κλωνοποίηση έχει ως σκοπό είτε τη δημιουργία ενός πλήρους ανθρώπου είτε να αποτελέσει το έμβρυο ένα είδος δότη βλαστοκυττάρων. Τα βλαστοκύτταρα, όσο πιο νέα είναι, τόσο πιο καλή εφαρμογή έχουν. Για να υπάρχει βλαστοκύτταρο, πρέπει να υπάρχει έμβρυο ή γονιμοποιημένο ωάριο. Από ηθική σκοπιά μπορώ να δημιουργήσω ένα γονιμοποιημένο ωάριο, χωρίς να έχω την έννοια του προσώπου. Αυτή είναι η θεραπευτική κλωνοποίηση. Στην αναπαραγωγική κλωνοποίηση γεννιέται ένα όν το οποίο έχει μία ταυτότητα δοτή ενώ στην θεραπευτική δεν γεννιέται τίποτα, απλώς παίρνουμε βλαστοκύτταρα.

11. Επιχειρήματα υπέρ της αναπαραγωγικής κλωνοποίησης

1. Η κλωνοποίηση είναι ένας ακόμα τρόπος συμβατός με το δικαίωμα στην αναπαραγωγή. Άρα, υπάρχει ένα δικαίωμα του ανθρώπου στη αναπαραγωγή.
2. Η κλωνοποίηση μπορεί να θεωρηθεί ως πραγμάτωση της ορθολογικής πραγμάτωσης της αυτονομίας της βούλησης.
3. Το να θες να κάνεις έναν απόγονο, αποδεικνύει και την τεράστια αγάπη που έχεις για αυτόν τον απόγονο και έτσι θα έχεις και φροντίδα και προστασία απέναντι σε αυτό.
4. Αν γίνει πυρηνικός πόλεμος, πρέπει να υπάρχει η κλωνοποίηση για να μας βοηθήσει να επιβιώσουμε και να μην εκλείψουμε σαν είδος.

12. Επιχειρήματα κατά της αναπαραγωγικής κλωνοποίησης

1. Η κλωνοποίηση ξεπερνάει τα όρια του δικαιώματος στην αναπαραγωγή, διότι πέρα από το δικαίωμα στην αναπαραγωγή, αυτό που θέλει κανείς κυρίως είναι το αντίγραφο του, άρα δεν είναι το δικαίωμα στην αναπαραγωγή το οποίο μπορεί να εκπληρωθεί, αλλά είναι ένας εγωιστικός τρόπος του να συνεχίσει κανείς την ύπαρξη της μορφής του. Αυτό εξυπηρετεί την ανθρώπινη ματαιοδοξία.
2. Η ασεξουαλική αναπαραγωγή ουσιαστικά συμβάλλει στην γενετική φτωχοποίηση, δηλαδή δεν εγγυάται πλέον την γενετική διαφοροποίηση του ανθρώπινου είδους, άρα θα οδηγήσει αργά ή γρήγορα στον εκφυλισμό.
3. Αν και κατά πόσο αυτή η γενετική παρέμβαση αποτελεί ένα είδος ευγονικής.
4. Η ετερονομία της απόφασης , ότι κάποιος έχει προκαθορίσει πώς θα είναι κάποιος άλλος, προλαβαίνει κάθε δυνατότητα μοναδικότητας του άλλου.
5. Δεν θα ξέρουμε πλέον, εφόσον υπάρχει τέτοιου είδους αναπαραγωγή, τί σημαίνει συγγένεια. Εμείς έχουμε μια διάκριση μεταξύ γονέων και τέκνων, η οποία έχει τεράστια σημασία. Η συγγενική σχέση ανατρέπεται εντελώς. Δεν υπάρχει γενετική διαφοροποίηση ανάμεσα στους γονείς και στα τέκνα.

13. Εκκλησία για κλωνοποίηση

1. Για την εκκλησία η σύλληψη σημαίνει αυτομάτως και ιδιότητα προσώπου.
2. Επισημαίνει τους κινδύνους της ευγονικής, ότι δημιουργεί ρατσισμό και επιλεξιμότητα.
3. Δεν έχουμε αρκετή γνώση για τις κλωνοποιήσεις.
4. Η κλωνοποίηση θα συνδεθεί σίγουρα με οικονομικά συμφέροντα.
5. Και η θεραπευτική κλωνοποίηση για την εκκλησία θεωρείται θανάτωση προσώπου.

Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Πανεπιστήμιο Πατρών, Παρούσης Μιχαήλ 2015. «Εφαρμοσμένη Ηθική. Περιπτώσεις που τα άτομα δεν είναι σε θέση να λάβουν αποφάσεις για τον εαυτό τους». Έκδοση: 1.0. Πάτρα 2015. Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση: <https://eclass.upatras.gr/courses/PHIL1898/>

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά, Μη Εμπορική Χρήση Παρόμοια Διανομή 4.0 [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>

Ως Μη Εμπορική ορίζεται η χρήση:

- που δεν περιλαμβάνει άμεσο ή έμμεσο οικονομικό όφελος από την χρήση του έργου, για το διανομέα του έργου και αδειοδόχο
- που δεν περιλαμβάνει οικονομική συναλλαγή ως προϋπόθεση για τη χρήση ή πρόσβαση στο έργο
- που δεν προσπορίζει στο διανομέα του έργου και αδειοδόχο έμμεσο οικονομικό όφελος (π.χ. διαφημίσεις) από την προβολή του έργου σε διαδικτυακό τόπο

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στο πλαίσιο του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Πανεπιστήμιο Πατρών» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

